

GALATA'DA AYAK SEYRİ

■ MEHMED ÇAVUŞOĞLU ■

Hangisi söylemiş hatırlamıyorum, bir şuarâ tezkiresi yazarımız, biraz sonra kendilerinden söz edeceğim şâirlerden birini anlatırken «Galata'ya ayak seyrine giderdi» diyor. Söylenen yerin Galata olduğundan pek emin değilim. Belki Tatavla'dır, belki Samatya, belki de Tah-takale... Cümleyi söyleyiş bakımından güzel bulduğum için yazıma başlık yaptım. **Ayak** türkçe bir kelime olup, bilinen ma'nâsı dışında **kadeh** ma'nâsına da gelmektedir. **Seyran** ise, bilindiği gibi, **seyretme**, **gezip dolaşma** demeye gelir. Bu ma'nâ-lardan hareketle başlıktaki cümleyi hem **Galata'da gezip dolaşma** hem de **Galata'da kadeh dolaştırma**, **içki içme** diye anlayabiliriz. Bu türden tevriyeler, ma'nâ oyunları bilhassa 16. yüz-yıldaki şâir ve yazarlarımızın pek rağbet et-tikleri bir şeydi. Dukaginzâde Yahyâ Bey, İstanbul Şehrengîzi'nde:

**Binüp keştiye dahi niçe dilber
Galatada ayak seyrânın eyler**

diyerek birçok güzelin. Galata'da gezip dolaşarak güzelliklerini temâşâcılara arzettiklerini ve mey-hânelerde demlendiklerini bir mısraın içinde söy-lüyor. Aynı şâir ayak seyri kılmak deyimini ka-dehi elden ele dolaştırmak ma'nâsında:

**Gel ayak seyrini kıl nûş et meyi peymânen
Âkil olanlar kaçır mı zâhidâ meyhânen**

beytinde bu günkü türkçe ile «Gel kadehi dolaştır, şarabı kadehden iç; ey sofı, akıl sâhibleri meyhâ-neden kaçır mı?» şeklinde ifâde eder. Bir başka beyitte aynı deymi:

**Şarabı terk edip söfi başını verme gavgâya
Güzellerle ayak seyrânın eyle gel Galataya**

şeklinde, hem güzellikle şarab iç hem de güzellere gezip dolaşmaya çık ma'nâlarında kullanır. Bu güzellere şehrengizinden aktardığım beyitte söyle-diği, gemilerle Galataya giden o güzellere olmalı.

16. yüzyılda şâirlerin, edebiyat ve fikir adam-larının ayak seyrine vardığı yerlerden başlıcaları Galata ve dolayları ile Tahtakale ve Balıkpazarı idi. Necâti Bey'in:

**Bayram ola vü gül açıla içmeyen kişi
Sabr idebile mi tutalım âşık olmadı**

diye belirttiği gibi, o devirde şâirliğin bir özelliği içmek, diğeri de güzellere düşkün olmakdı. Gala-ta her iki maksâda en elverişli yerdı. Çünkü orası hristiyan dinindeki uyrukların, özellikle Ceneviz-lilerin en yoğun olduğu yerdı. Nitekim 16. yüz-

yılın başlarında vefât etmiş olan Şem'i ve Mesîhi bir gün Galata'da, içindeki güzelleri mahbûbları seyr için bir kiliseye varırlar. Zamânın şâirlerin-den biri bunları hristiyanların arasında görüp şu kıt'ayı der:

**Galatada Mesîhi deyre varıp
Meğer Şem'i anula bile gitmiş
İşidenler galat idüp didiler
Mesîhi kilseye bir mûm iletmış**

Şem'i kelimesinin mumla ilgili, mum türünden de-mek olduğunu, **mesîhinin** de **İsâ Peygamberin di-ninden olan kişi** ma'nâsına geldiğini hatırlarsak, sanırım ki kıt'ayı bu günkü türkçe ile düz yazıya aktarmaya lüzum kalmaz.

Şurası muhakkak ki, bu hâdise bize o zama-nın zariflerinin şu veya bu şekilde Galata'ya gidip içlerindeki kurtları döktüklerini açıklıyor. Müslü-man semtlerinde meyhâne işletmek, bu günkü de-yişle **salyangoz satmak** gibi bir şey olmalı ki, Ne-câti Bey'in târif ettiği soydan şâirler ilham kanal-larını tıkayan sıkıntı çöplerini birkaç kadehle sel-leyip sürmek için tam bir hristiyan semti olan ve yakın zamana kadar o özelliğini muhâfaza et-miş bulunan Galata'ya giderlerdi. Aralarında daha sonraları devletin yüksek dîni rütbelerinden kazas-kerliğe kadar yükselmiş kişiler de vardı. Diğer ta-raftan, İstanbul'un fethinden itibaren birçok önem-li kişi Galata dolaylarında yer yurd edinmişlerdi. Âşık Çelebi'nin anlattığına göre, 2. Bâyezid zama-nında İstanbul etrâfında gezip dolaşılacak, oturup kalkılacak yerler, tekkeler, zâviyeler olmadığından söz-sohbet erleri umûmiyetle, Yavuz devrinin başlarında vefât etmiş olan şâir Sinoblu Safâî'i-nin Galata'da Atıcılar Altındaki (?) zâviyesinin bahçesine giderlerdi.

Garîblerin sığınağı, şâirlerin dostu, yetenekli kişilerin koruyucu desteği Müeyyed-zâde Abdur-rahman Çelebi'nin Vefâ'daki konağından başka Galata civarında da bahçesi vardı. Bir târihte ora-da devrin bilginlerinden Bitlisli Molla İdris'i, Ka-dızâde'yi, Şâh Mehmed'i, Şâh Kâsım'ı ziyâfet edip ağırlamıştı. Sultan 2. Bâyezid'e atf edilen:

**Niçe bir gâv gibi âb içelim
İçelim içelim şarâb içelim
Âhretde olur şarâba hisâb
Biz ânı bunda bi-hisâb içelim**

«Daha ne kadar öküz gibi su içelim? İçelim, içelim şarab içelim. Haram olan şarabı içmemizln hesâbı âhretde sorulur, biz onu burada aza çoğa

«Kalbim yine üzgün, seni andım da derinden,
«Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden.
«Üzgün ve kırılmış gibi en ince yerinden,
«Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden.»

«Senden boşalan bağrıma göz yaşları dolmuş.
«Gördüm ki yazın bastığımız otları solmuş.
«Son demde bu mevsim gibi, benzim de kül
olmuş.

«Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden.

(1) «Aziz İstanbul», 3. baskı, s. 121.

(2) «Tarih Musahabeleri», s. 1.

Yahya Kemal, nedense, bazen «millet» yerine
«milliyet» kelimesini kullanır. Başka misal: «Mil-
liyetimizin en büyük âbidesi olan Süleymaniye...»
(«Aziz İstanbul, 3. baskı, s. 59).

(3) «Kendi Gök Kubbe'miz», «Eski şiirin rüzgâriyle»
ve «Rübâiler».

(4) «Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Ebedî Hâ-
tıralarım», s. 103.

(5) Aynı eser, aynı sahife.

(6) «Tarih Musahabeleri», s. 47.

(7) Nihad Sami Banarlı, «Yahya Kemal Yaşarken»,
1959, s. 73.

(8) Albert Sorel genç Türk öğrencisine şöyle der:
«Bilir misiniz ki, henüz iki şey tamamiyle keş-
fedilmiş değildir: Coğrafyada Kutup ve Tarih-
te Türk». («Tarih Musahabeleri», s. 133). Albert
Sorel «Avrupada milliyetçilik cereyanları»
bahsi üzerinde daima önemle durmuş ve bir
çok tanımış çek, sırp ve polonyalı milliyetçi
yetiştirmiş bir hocadır. Şairle 11 Ekim 1947
de yaptığım Mülâkat esnasında, Turancılık ko-
nusunda bana şunları da söylemişti: «Onu da
geçirdik. Léon Cahun'un «Introduction à l'His-
toire des Peuples de l'Asie» isimdeki eserini
okumak beni Turancı yaptı. Türk ırkının za-
man ve mekân içindeki vüs'atı karşısında göz-
lerim kamaştı...» (Cumhuriyet gazetesi, 1 ve 2
Mayıs 1959).

(9) Bu cümle şudur: «Fransa'nın toprağı bin yıl-
da Fransız milletini meydana getirmiştir»
(Bak: bir evvelki notta söz konusu Mülâkat)

(10) Şairin gençlik yıllarındaki genişlemesine ve
derinlemesine türkçülüğü şuuraltına işlemiş
bulunduğundan, Şuur ile Şuuraltı arasındaki
mücadeleyi bu alanda da görmekteyiz.

(11) «Tarih Musahabeleri», s. 47: «... tâ Oğuz Ka-
rahana kadar bütün Türk padişahları...»

(12) Sermet Sami Uysal, «Yahya Kemal'le Sohbet-
ler», s. 19.

İlk sahifesinde Orhon harflerinin yazılı bulun-
duğu not defterini Sermet Sami görünce, şair
utanarak: «Yirmi otuz sene evvel yazmıştım»
der. Şairin Orhon harfleri üzerinde 1955'den
otuz yıl önce çalışmış olduğuna inansak bile,
bu Malazgirt sınırlamasından çok sonra, 1925
de olmuş oluyor.

Gökyüzü Sohbetleri : 2

GÖK EKİN AK SU

Gökyüzü apansız boşanır karşı dağa
apansız yürüdü toprağa deli dolu
bir dağ erirdi bir ova yükseldi
yeniden kucakladı güneş gökyüzünü
ve diz boyu kar altında yeşermiş
gök ekin ak su ve bir bir açılan
gelin kızlar güneşarı düğünlere

Gün olur dolardı ufuklar öylesine
diri çocuklarla ve doru atlarla
hani bizim ömrümüz güneş örgüsü
bir ülkeye yürüdü ak ordularıyla
sonra bir rüzgâr eser uzaklardan
biçerdi gök ekini biçer giderdi
diz boyu kar altında büyüttüğümüz

Ama biz derdi bir kocamış savaşçı
ince dal uçlarında kızarmış güz
yaprakları gibi güzelleşen ölüme
çağrı çağrı donanmış büyümüşüz

Şimdi kanatlarımızda karlı dağlar
şimdi gözlerimiz dar ve karanlık
bir dünyaya açılmış ağır rüyasız
ve diz boyu kar altında üşüyen
ağaran vakitlere hasret düşlerden
artakalan su güneş ve sereserpe
biçilmiş gök ekin bir savaş sonu

Biz birazdan bir dönüşe gideceğiz
dağlar yarılın hele bir dağlar
and içtik bir savaşa gideceğiz
masal değil uzaklarda döne döne
çağıran su ak su ve bir bir açılan
gelin kızlar güneşarı düğünlere

Gün olur dolar ufuklar öylesine
diri çocuklarla ve doru atlarla
and içtik bir savaşa gideceğiz
dağlardan arınmış ince kanatlarla

BEŞİR AYVAZOĞLU

